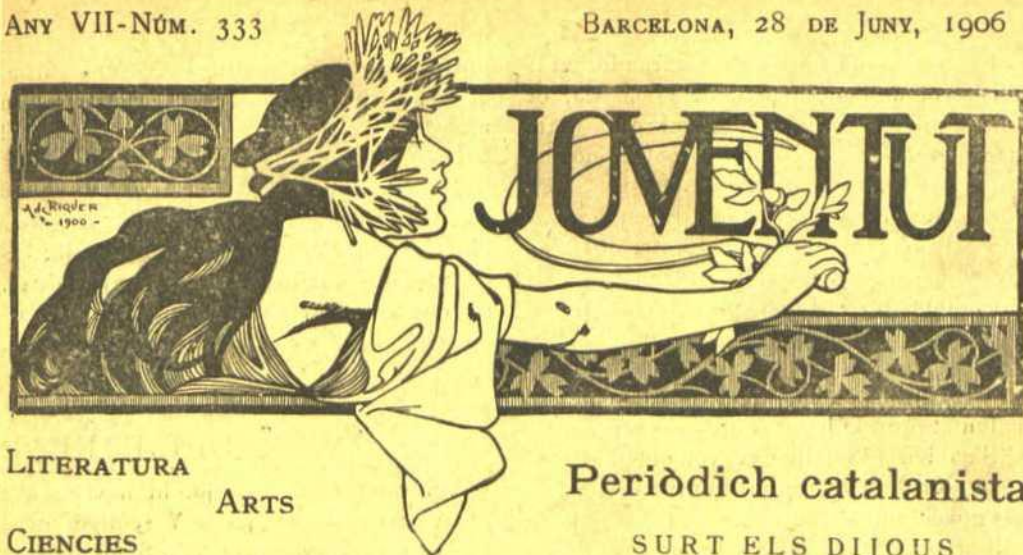

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT 10 CÈNTIMS

ATRASSAT 20

SUMARI:

D'unes declaracions, per Pere B. Terragó. — Del parlar, per Emili Tintorer — Desde Paris, per F. Pujulà y Vallès. — Desvetllament, per Xavier de Zengotita. — Dos llibres nous, per Joaquim Pla. — Oh camins del món!, per Lleó Coca. — Esperanta fakoj; Gramàtica Catalana-Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès. — Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas. — Escultures de l'Smith, per M. Mata. — Les set filles del pastor, per R. Vives Pastor. — Visita perillosa, per Lari C. Bagess. — Retorn, per Joseph Via y Batlle. — Conhort, per Pau Livi y Gasés. — Una nit d'hivern a les montanyes, per Ramon Vinyas. — Noves.

cara algunes simpaties entre nosaltres y empenyats en fer créixer aytals simpaties, vulgues que no, en aquest terreny tan impropri pera semblant conreu.

El duch de Bivona afirmà que l'acció governativa dels representants de l'estat queda anulada perquè l'estat se cuyda més de donar atribucions al poble que de revestir de prestigi a l'autoritat qu'ell representava.

Que'ls governadors que'ns envien sofrein una equivocació per minut y tergiversin la veritat dels fets de manera que de lo real no'n quedi res, es cosà que no'ns estranya, perquè no'ns ve pas de nou. Ab tot, el duch de Bivona *n'ha fet tant*, que no podem menys de sorprendrens.

Creyèm ab ell que'ls governadors de Barcelona estan mancats del prestigi necessari pera desempenyar degudament llur tasca; que'ls ciutadans, fins per instint, se dirigeixen sempre, avans que a n'ells, a tot lo qui neix del meteix poble y està més distanciat del poder central; y que fins totes les altres autoritats qui no depenen del centre o del caciquisme, són un permanent obstacle a la gestió dels governadors. Ara lo que no creyèm, lo que no pot creure ningú, es que aquest desafecte neixi de l'excés de llibertat o de prerrogatives ab que'l govern espanyol afavoreix als ciutadans de Barcelona.

D'UNES DECLARACIONS

El duch de Bivona, ex-governador d'aquesta *provincia*, se troba de nou a Madrid, a sa llar volguda, content d'haver deixat el runós edifici del passeig de la Duana, y les visites enutjoses d'aquelles comissions catalanes qui sempre demanen més que un pobre.

Y heusaquí que'l duch, d'arribada a Madrid, explicà'ls maravellosos descobriments que aquí havia dut a cap, y feu una descripció brillant de l'estat de les relacions entre'ls governs espanyols y el poble de Barcelona.

La impressió que's treu de les declaracions del duch es verament substanciosa. No perquè demostrin ésser el resultat d'un estudi més o meys conciençós, ni expressin les causes efectives de la nostra situació, sinó perquè elles permeten ferse càrrech de l'efecte desconsolador que'l nostre poble produeix als qui venen aquí a representar les actuals institucions, creguts de qu'elles tenen en-

Ferm encara'l nostre ex-governador en la il·lusió comú a molta gent de la *meseta*, de que la monarquia té aquí nombrosos partidaris y representa l'ànima del poble, no pot capir que la repulsió manifestada per Barcelona contra'l seu representant reveli precisament l'antagonisme existent entre una y altre, y, en conseqüència, ha de creure que les dificultats que se li han presentat durant sa gestió no són degudes a la voluntat dels barcelonins, sinó a les incorreccions dels governs. Ell als barcelonins, ell al poble, ni voluntat propria li vol concedir o suposar.

S'equivoca l'infatuat senyor duch. Barcelona tota sentirà sempre antipatia per tots els governadors que vinguin, encara que la millor fama'ls precedeixi, encara que's presentin revestits dels més rellevants prestigis. Y tant més antipàtics seran quant més amplis poders portin pera obrar lliurement a son albir, que, segons sembla, deuria consistir en restar atribucions a totes les autoritats y donarne més a la policia pera que'l seu uniforme arribés a ésser una mena de patent de corso en profit de... *la patria y la monarquia*.

S'equivoca l'infatuat senyor duch, porque no es la persona del governador lo que Barcelona veu ab mals ulls, sinó les institucions qu'en la nostra ciutat ella encarna; no es pel cos de vigilancia o seguretat (?) per qui Barcelona sent odi, sinó per aqueixes bandades de gent forastera qui no sab lo que's porta entre mans y comet tantes barbaritats com serveys. Estigui convençut de que no hi haurà bons governadors ni hi haurà bona policia mentres els primers no representin quelcòm més sanejat y més d'acort ab les voluntats del poble, y mentres la segona depengui de centres y oficines ahont les credencials són el pach de favors rebuts.

Y s'equivoca també al dir que's fa necessari augmentar les restriccions de tots els desafectes al centralisme y a la monarquia, porque aqueixes restriccions serien, com han sigut sempre, l'estimul més eficaç pera la propagació de lo que voldria extirparse. Precisament porque'ls governs actuals són massa tirànichs, porque les institucions actuals són massa centralisadores, porque la politica actual es massa restringenta y porque les lleys actuals són massa dominadores, es per

lo que aquest poble lliberal, autonomista, democràtic y expansiu, rebutja ab el seu menyspreu als qui venen aquí a aguantar el pabelló dels símbols que menys estima.

Y si el senyor duch de Bivona feu aquestes manifestacions ab el sol objecte de salvar l'honor del govern pel seu fracàs en la elecció d'homes pera'l càrrech que totjust deixa, hem de convenir en que'l paper que ha representat resulta encara més petit y ridícul.

PERE B. TARRAGÓ

DEL PARLAR

Allà hont erem, tu y jo, hi havia molta gent; gent endiumenjada. Y sentiem molts sorolls y veyem moltes coses. Sentiem veus de comedia, veyem visions de cinematògraf. Però no escoltavem res ni res miravem. Sols ens escoltavem y ens miravem nosaltres dos. Y va durar molt temps: una hora, dues hores... Y varem dirnos coses indiferentes; les meteixes coses que diguerem ahir y dirèm demà y dihèm sempre a tothòm; però que dihèm sempre ab veu blanca: Tu y jo varem dirnos aquestes meteixes coses ab una altra veu y varem mirarnos sense veurens. Tu volies que jo parlés y jo parlava, jo volia escoltarte y tu'm deyes també coses... indiferentes. Res varem dirnos que'ns poguéssim comprometre. La nostra ànima no's desfeu en paraules precises, el nostre amor no arribà als llabis. Y, no obstant, jo vaig coneixe'l teu amor y tu sabs el meu. Amor d'una hora, de dues hores de beatitut; amor magnífich qui després s'es fos. Oh dolça comunió de dues ànimes pariones qui saben dirse silenciosament coses belles y jamay sentides! Breus instants de joia inefable en que'l brugit del món y el meteix sò de les nostres paraules y el meteix guspireig dels nostres ulls no'ns priven de llegir en nostres cors ni de veure clars els nostres pensaments!...

Igual fou aquell jorn que va morir-se algú que tu estimaves. Y tu anaves resant y jo callava. Que bé que varem dirnos el nostre dolor, sense paraules! ¿Y l'altre dia al bosch, ahont m'abraçares? ¿Y aquella nit al mar, en que tos ulls brillaven com estels y'm deyen misteris del cel, y misteris de l'abim, y tots els teus misteris? ¿Y un dia, aquella mà qui tremolava? ¿Y aquelles llàgrimes d'un

jorn? ¿Y un altre jorn, aquelles rialles?... Breus instants de ta vida y de la meua en que'ns ho havèm dit tot, fins allò que s'amaga!...

Després, tot ha passat. Te veig y'm veus, y no sabèm mirarnos. Els nostres ulls y la nostra llengua *parlen grech*, com grech parlen els homes. Jo't dich: «blau» y tu'm preguntes: «¿Has dit blau? — ¿Vols dir blau? — ¿No vols dir negre? — ¿Quin blau vols dir? — ¿Blau de cel? ¿Blau de mar? ¿Blau de Prussia?...» Jo volia dir blau dels teus ulls, blau teu, blau meu, blau ùnich. Y no'ns hem entès. Han fet tants blaus els homes!... Y així hem discutit y discutim y discutirèm encara: del blau, del blanc, del negre y de tots els colors. Ab tu y ab altres. Ab tu y ab tothòm. Que tothòm parla grech y cada hu hi veu a la seva manera.

Però ¿què hi fa? Jo sé qu'he parlat ab tu, oh ma estimada!, breus instants de sinceritat y de franquesa. De sinceritat, ¿sabs?, que vol dir: contar allò que's pensa y allò que's sent. De franquesa, que vol dir: contar tot allò que's pensa y tot allò que's sent.

Y no es solsament ab tu ab qui jo he parlat així. Jo he parlat així ab mils d'homes y d'ones. A voltes sols, d'un a un, a voltes reunits sota ampla volta, veníme ells a cercar o anant jo al seu encontre, moments hi ha hagut en que'ns hem entès. Jo y tots, jo y molts, jo y pochs o jo y un altre.

¿Què hi fa que la majoria de les vegades no'ns entenguem? Lo essencial es que jo sé que hi ha possibilitat d'entèndrens. Y que un jorn ens entendrèm. Aquest jorn s'ovira molt llunyà. D'ell ens en separèn milers de diccionaris: són els diccionaris que trobem ja fets y que'ns dicten les nostres paraules; són els diccionaris que altres han escrit y ab els quals interpretèm lo que'ls demés ens diuen. Serà precis arreconar els llibres vells y estudiar cada hu la llengua propia. La llengua propia que serà clara pera tothom, puig ella serà la llengua de la veritat y la veritat es clara, si no'ns empenyem en llegirla a través dels llibres vells.

El diccionari meu y el diccionari dels altres! Quin doble obstacle pera la lliure expansió de les nostres ànimes! Poch a poch n'arrencarèm algùn full, n'esborrarèm paraules lletges y escriurèm cada hu el nostre

petit llibre blanc qui admirarà per la seva ignocència y originalitat. Y aleshores tots els homes podran parlar-se ingenuament sense por de mal-entesos. Podran parlar-se els uns ab els altres com tu y jo'ns hem parlat moltes vegades; com aquella nit demunt del mar, com aquell mitjorn dessota'l sol d'estiu, com sempre que han volgut parlar serenament les nostres dues ànimes y hem sabut escoltar-nosles silenciosament. Y aprendrèm un llenguatge nou qu'escoltarèm ab orelles ingenues.

Ah, les belles coses, les veritats senzilles que un jorn els uns als altres en dirém! Amichs y enemichs, sabis y tontos, homes de fe y homes de raciocini, gent freda y gent somniadora: quantes coses noves no'ns dirèm sincerament, francament! Y com ens comprendrèm millor y més nobles ens veurèm quan, enloch de sentir els cants vells mil voltes modulats per veus tremoloses, ohirèm la xerrameca sempre novella de cada pardal, isolat y content en la petita branca seva... en la petita branca seva del gran arbre de la humanitat.

EMILI TINTORER

DESDE PARIS IMPRESSIONS

Són boniques perque van respirant vida aquelles colles de nort-americans a qui la primavera fa abatre'l vol sobre Paris. Passen alegres, despreocupats, contents, ab tota l'alegria, la despreocupació y el contentament del qui està de pas: única cosa agradable de la vida... ¿per ventura la vida es res més?

Elles són gentils; hi abunden molt les dones en aqueixes volades. Elles són gentils ab llurs trajes de color, llurs *panamàs* guarnits d'amples cintes multicolors y ab les ales a la mosquetera. Passen irradiant l'encis de l'estranger qui passa, de l'estranger qui ha vingut a veurens fent centenars de milles de camí, senzillament perque s'aborria allà hont era, y qui ha vingut, y passa, y ens veu sense mirarnos. L'ayre que despleguen al passar (car cada persona al passar desplega un ayre característich), l'ayre que despleguen al passar vos sugereix, al bàtreos la cara, la visió de les cobertes dels transatlàntichs de luxo, ahont tot llú y està en son lloch y sobre les

que plana un plàcit benestar. Els veyeu a tots ells escampats pels ponts, apoyats en l'obra morta, ajaçats en les cadires plegables, esguardant ab esguart llarch l'amplaria del mar, deixant perdre llur mirada en direcció del cim dels pals, a través del cordam, cap al cel, ab el llibre sobre la falda, ab les cintes multicolors voleyant enlayre a impuls dels vents sanitosos, y destacantse per demunt dels blaus y verts intensos de les aygues.

Els veyeu aborrits, però aborrits sobre una coberta de transatlàntich de luxo, que no es igual que ferho com el reste dels mortals contemplant la fatxada de la casa del devant... Una, dues, tres, quatre, cinch finestres; una porta; una, dues, cinch finestres més. Una professó de forats, qui *professionen* com els noys de l'Hospici; car, com els bordets, els forats de les cases de ciutat no tenen *pare ni mare*, ni són *fruyt de l'amor*... a la llum: surten perque si.

Ells s'aborreixen com tothom qui té un gram de sentit comú y dóna una volia sobre si meteix esguardant lo que'l rodeja; però quan volen ho poden fer en grans escenaris, en el mar qu'es molt gran, en les altes montanyes qui són més altes de lo que semblen y són en realitat, y a través de l'espai, qu'es més alt y més gran encara. Ells poden aborrir-se ab el dolç aborrimient dels semi-deus. Pera ells en els laboratoris treballen els homes, cercant un motor més lleuger qui més ràpidament els conduceixi pel planeta; pera ells els pintors pinten, pera ells els escriptors fan llibres pera que se'ls puguin posar sobre la falda, y pera ells tota una legió de sers abdiquen de tot menys de sa forma d'homes, pera anihilar a tots aquells altres quan treballen, pinten o escriuen contra ells.

Hi ha vida, hi ha força, hi ha encis en tot això; es adorable.

L'altre dia un periodista parlava d'un milionari nort-americà y el descrivia humorísticament assentantse en una *terrasse* de café y responent al moço qui li preguntava: *Qu'est ce que vous desirez, Sire?*, el següent mot: «*Desirer*...»

Es una llàstima no ésser crèdul. Ab sols els deu cèntims que costava'l periòdich, heusaquí que hi haurieu trobat una gentil humorada consoladora. Però, quan un no es crèdul, tot seguit veu al periodista pensant:

¿De què parlaràs avuy?, per'anar a recullir després, en pach de son trevall, una fracció petitíssima, però de la meteixa qualitat, d'aquella materia radio-activa qui dóna'l terrible mal de no desitjar. Y la ilusió desapareix.

Heusaquí en Gisovat. Bé'n fa de beneyteries, però a la fi es rey. Sento la veu d'algun entusiasta dels Drets de l'Home... a mitges, qui diu: Jo a casa meva també'n sóch!... En teoria no diré que no. Tant es així, que fins me llevo'l barret devant de vostra realesa de pis. Però en Gisovat es rey en teoria y en la pràctica. Ell té tot lo que vol, y si no vol més, millor pera ell qui ab menys ne té prou. Ell farà'l curs de sa vida; y quan vulgui tancar son llibre, vetaquí un hom qui s'haurà divertit, bo y negre y extravagant. No vos feu cap ilusió: ell desconeix completament el funcionament del telégraf, y està molt lluny de tenir una idea de lo qu'es la força eléctrica y de lo que signifiquen els signes Morse. Però, de moment, Sa Majestat Cambodgiana no té cap pressa en comunicar res, com tu, petita majestat d'arcoba, qui tens tots aquells coneixements, qui tens pressa, coses per comunicar... y que lo únich que a voltes te manca es la *pela* pera fer funcionar la màquina. Y digali tonto! Y vesten *enfument* dels qui res desitgen.

Podriem dir que si tot va com una seda es perque hi ha massa gent *dels altres* qui no desitja res. Per això són feliços y no's mouen, y són *lletjos* y mancats de vida y de força y d'encis. Per això aquests no deuen ni produhir llàstima, car són feliços malgrat tot. Car a n'ells no'ls hi diuen res ni les grans velocitats, ni les grans distancies, ni els grans misteris; y els ayres de les grans planuries d'aygua no'ls hi diuen res al bàtrèlshi a la cara; y no han sentit ni senten la febre del moviment... Oh, els homes-arbres... alguns d'ells ab frondosos fullatges y fructuosos, arbres eminents, però arrelats a la fi!... Oh, els homes-arbres arrelats a la cuneta de la carretera de la vida, sense fulles, sense fruyt y qui's corsequen sens enlayrar un crit per entre'ls núvols de pols que aixeca l'automòvil qui passa!... Qu'es hermós mirarsho tot plegat desde un globo!!

F. PUJOLÀ Y VALLÈS

Paris, juny, 1906.

DESVETLLAMENT

Si, amiga meva: he cambiat molt, ja no hi ha en mi aquella inconsciència que'm mantenia indiferent, sense pensaments, idiota... Sòch tota una altra, tan transformada que no'm reconech jo meteixa.

No te'n estranyis: la rahó del meu cambi es molt natural.

Feya temps que sentia una mena d'inquietut física, un estrany enervament que'm dominava tota. La imatge de l'Home s'alçava davant meu, era una visió fixa, continua, una visió que devenia cada cop més poderosa, més real, perseguint-me sempre a la taula, al llit, per tot! A les nits no podia entregarme a la són en el meu gran llit solitari. Al cloure'ls ulls, la imatge se m'imposava ab la claretat d'una alucinació y el poder d'una necessitat. Sofria un desitj torturador, invencible, y, en el meu desesper, palpava neguitosament el meu cos nu qui s'estremia en sotrachs bruscos.

Ah! quin sofriment, aquest esforç de sang y de llàgrimes en que agonitzava per obrir els ulls a la vida!

Un any, dos, tres anys van passar. Me tornava boja, desesperada d'aquest torment que no gosava confessar a ningú per por de que's riguessin de mi. ¿No era amor això? Més tart he anat devenint més *conscientia*, he sentit un desvetllament deliciós, un desitj immens d'estendre'ls braços, d'abraçar tots els sers, una necessitat d'estimar, de donarme y de viure. Y una transformació s'ha operat en mi... He passat de la il·lusió a la realitat. Aquella visió torturadora que'm perseguia continuament, s'ha esvanit per sempre. Ara hi ha un sér adorat qui no es pas una imatge fictícia; un sér real, qui fa batre'l meu cor, la meua sang... Tinch la felicitat d'adorarlo, de possehirlo, viu, a plens braços!

Ah! aquest gran plaer desconegut, aquest desitj boig que res no acontenta!...

Si, amiga meva: he cambiat molt, no sòch

la meteixa... Ara veig en l'amor la rahó de viure. Estimo, tinch una *convicció* y un *fi* en la vida.

XAVIER DE ZENGOTITA

DOS LLIBRES NOUS

Els llibres nous tenen certa semblança ab les criatures escoterides. Se n'esperen coses grans.

En l'espai de dos dies he rebut dues sorpreses, una y altra ben agradoses. Dos llibres de dos autors amichs, de dos autors qui valen.

Ombres, d'en Xavier Monsalvatje, de l'autor gentil, de l'escriptor pulcre. Per ses pàgines rublertes de pensaments grans, sembla bategarhi l'ànima dels bons escriptors francesos. En Monsalvatje es un irònic suau, un fuhetejador de les petiteses dels homes migrants; mes sos quadrets no tenen la fredor de les coses mortes; en cada paragraf s'hi sent la vida y, a voltes, d'una paraula precisa'n surt un concepte grandios. En Monsalvatje es un home fret; mes sa fredor no es la dels homes nuls. Es la fredor del conscient, del vident, qui ab la meteixa altesa de mires balanceja tots els actes humans.

En Monsalvatje ha fet un llibre remarcable. En Carles Rahola, ab sa ploma d'or, hi ha posat el pròleg. Jo crech que les lletres catalanes rebràn ben de grat la obreta de l'amich.

Josafat es el llibre d'en Bertrana; y *Josafat*, ans de sortir, ja ha sigut judicat ventajosamente pels mestres de nostra literatura. Fins critiques series se n'han fetes d'aquesta obra, qui posa'l nom d'en Bertrana a la ratlla dels nostres millors prosistes.

En Bertrana, ab son temperament d'artista, ha fet una obra de perfecta psicologia. Ha retratat el tipo brutal y supersticiós ab mà de mestre, talment com podria haverho fet en Zola o nostre Victor Català.

Y ara que'm perdonin els amichs Bertrana y Monsalvatje. Potser jo'ls he molestat en la llur excessiva modestia. Crech haver obrat llealment al dedicarl'hi aquestes ratlles. No puch fer, de ses obres, la critica que mereixen: un altre, molt millor que jo, ho farà.

Dech sols felicitar als amichs y encoratjarlos. Nosaltres n'esperem altres obres de ses preuades plomes; les lletres catalanes tenen motiu pera esperarne també molt.

JOAQUIM PLA

OH CAMINS DEL MÓN!

Oh camins del món qui teníu camps amarats de sol y rossos blats y montanyes blavoses allà lluny y pobles y ciutats inconegudes!

Oh camins del món qui sòu tants!
Jo voldria saber quin de vosaltres es el quin té promeses pera mi.
y me fa viva la inquietut del viatge!

LLEÓ COCA.

ESPERANTA FAKO

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

No hi ha dubte que la existencia del possessiu reflexiu *sia* permet donar a la frase dintre de la concisió una claretat y precisió grans que no serien possibles d'altra manera. Quan en català dihem: *L'home menja ab son germà y son amich*, no sabem si l'amich ho es de l'home (nominatiu de la oració) o del germà (complement indirecte) perquè'l possessiu *son* no'ns ho explica clarament. Estem convençuts de que sens dubte en l'idioma català hi ha pronoms propis pera el possessiu de la tercera persona en nominatiu, que *son* y *sa* omplen aquest paper, en tant que *seu* y *seva* són els possessius de la tercera persona en el complement. Així, donchs, en la frase citada l'amich ho es de l'home y ho seria del germà dihent: *l'home menja ab son germà y el seu amich*. No obstant, en l'us no hem vist atribuir aquests valors a nostres pronoms, cosa que podria molt bé ferse donada la riquesa de nostre idioma. Deixant la resolució de la qüestió als gramàtics catalans, passèm a posar exemples que aclareixin l'us que del *sia*'s fa en Esperanto.

L'home menja ab son germà y son amich (l'amich es de l'home). *La homo manĝas kun sia frato kaj sia amiko.*

(L'amich ho es del germà). *La homo manĝas kun sia frato kaj lia amiko.*

La noya cus en companyia de sa vehina ab sa agulla (l'agulla pertany a la noya). *La infanino kundras kun sia najbarino per sia kudrilo.*

(L'agulla pertany a la vehina). *La infanino kundras kun sia najbarino per ŝia kudrilo.*

MOTS PRONOMINALS

A més dels pronoms que queden exposats, hi ha una serie de mots que nomenarèm pronominals perquè tenen el verdader ofici del pronom qu'es el de representar al substantiu en la oració, el d'esserhi enlloch d'aquest.

No'ls anomenem secament pronoms, per quant si bé de pronoms ne tenen l'ofici, llur ànima, llur manera d'esser unes vegades es substantiva y altres adjectiva segons els grups. L'estudi d'aquests mots podria ésser relegat al diccionari, però per lo meteix que són els més usats en tot rahonament, sa construcció s'ha fet obehir a regles senzillissimes pera que's recordin fàcilment, y són aquestes regles les que anem a exposar.

Aquests mots pronominals, susceptibles de pendre'l plural *j* y de declinar-se com a vers pronoms le invariables pera'l sexe, són en nombre de 20 y's deriven de quatre mots simples *io*, *iu*, *ia*, *ies*, qual sentit es indefinit y expressen la unitat però no d'una manera determinada sinó vaga, *indefinida*. L'adició al devant de cada un d'ells de la sílaba *nen* y de les lletres *k*, *l*, *ĉ*, en donarà per resultat una serie de mots qui respectivament *negaràn*, *interrogaràn*, *determinaràn* o *generalisaràn* la idea expresada pels mots simples indefinits.

Anem a veure'l sentit literal d'aquests, y després, tenint present que la sílaba *nen* nega, que la lletra *k* interroga y relata, que la lletra *t* determina o demostra y que la *ĉ* generalisa, ne farèm les respectives deduccions y traduccions.

Io, qual terminació o ja'ns delata la idea substantiva de *cosa*, tradueix *la idea* (no literalment) que nosaltres expressem ab les dues paraules: *alguna cosa*. Ex.: Hi ha *alguna cosa* sobre l'acera, *io estas sur la trotuaro*. (Acusatiu. Jo tinc alguna cosa, *mi havas ion*.) (Diccionari. *Alguna cosa* (literalment) *kelka ajero*) (francès) *quelque chose*; (anglès) *anything*; (alemany) *etwas* (U. V. Z.)

Iu, qual terminació es pronominal, ens dona la idea de persona (no d'home) y tradueix la idea que nosaltres expressem ab la paraula *algú*. Ex.: Algú ha vingut, *iu venis*. (Plural. *Alguns* m'han vist corrent pel camp, *iuj vidis min kurantan tra la kampo*. Algunes reyen, *iuj ridis*). (Acusatiu. Ha trovat

algú a l'escala? *Cu vi trovis iun sur la stuparo.* He conegut a alguns. *Mi konis iujn.*

(Francès) *quelqu'un*; (anglès) *any one*; (alemany) *jemand.* (U. V. Z.)

Ia, qual terminació a ens delata la idea de qualitat, classe, especie expresada indefinidament pel mot, tradueix la idea que nosaltres expressém ab el mot *algún* pera'l masculí y *alguna* pera'l femení. A primer cop d'ull el pronòm *ia's* confón ab el pronòm *iu*. Aquest pronòm ofereix dificultats pera que'ls catalans el distingeixin de *iu* avans de conèixer els derivats dels dos qui són absolutament ben clars y ben precisos en sa distinció. Per derivació a la inversa, el seu sentit apareixerà ben clar al llegidor. De moment aconcellém que *ia* no s'usi sinó com adjectiu, qualificant o acompanyant a un substantiu, y sols quan se pugui afegir a la oració la paraula *classe*, sense que perdi sinó ans bé, precisi el seu sentit. Ex.: *Algú ha vingut, iu venis.* *Algún home ha vingut, (això es: alguna classe d'home, alguna mena d'home) ia homo venis.* (Plural. Alguns llibres (algunes classes de llibres) *iaj libroj*). (Acusatiu. Ell té algún mocador de seda, *li havas ian natzukon el silko.* Tenim algunes cadires (de ferro), *ni havas iajn segojn (el fero.)* (Francès) *quelconque, quelque*; (anglès) *of any kind*; (alemany) *irgend welcher.* (U. V. Z.)

Ies, mot pronominal que indica la possessió en sentit indefinit, tradueix la idea que nosaltres expressém ab els mots *d'algú*. Ex.: La galeta dolça es d'algú, *la dolça kuko estas ies.* (Diccionari: D'algú (literalment) *de iu*. Ex.: *La dolça kuko estas de iu.*

(Francès) *de quelqu'un*; (anglès) *anyone's*; (alemany) *irgend wie*). (U. V. Z.)

Recomanant que's procuri gravar bé en la memòria'l significat d'aquests quatre mots, passém a ferne'ls derivats.

Ab la sílaba *nen* hem dit qu'expressavem la negació y ara afegim que aquesta negació es absoluta. Estudiém un per un els derivats que ab aquella partícula obtindrem.

Nenio. Si *io'ns* expressa la idea cosa, *alguna cosa*, *nenio* qu'es sa negació absoluta, traduhirà exactament nostre mot *res*. Ex.: No hi ha res sobre l'acera, *nenio estas sur la trotuaro.* (Acusatiu. Jo no tinch res, *mi havas nenion*).

(Francès) *rien*; (anglès) *nothing*; (alemany) *nichts.* (U. V. Z.)

Neniu. Si *iu* ens expressa la idea personal *algú*, *neniu* qui la nega, traduhirà exactament nostre mot negatiu *ningú*, de sexe invariable també en català. Ex.: No hi ha ningú a la escala, *neniu estas sur la stuparo.* (Acusatiu. No he vist a ningú, *mi neniu vidis*).

(Francès) *personne*; (anglès) *nobody*; (alemany) *niemand.* (U. V. Z.)

Nenia. Si *ia'ns* expressa la idea adjectiva *algún*, *alguna*, *nenia* qui la nega, traduhirà exactament nostre mot *cap* que nega enclohent la ides de qualitat y acompanyant sempre a un substantiu. Ex.: Cap llibret (cap classe de llibret) hi ha sota la taula, *nenia kajero estas sub la tablo.* (Acusatiu. No he trencat cap (classe de) cosa, *mi rompis nenian aferon*). (No he trencat res, *mi rompis nenion*).

(Francès) *aucun*; (anglès) *no kind of*; (alemany) *kein.* (U. V. Z.)

Nenies. Si *ies* ens expressa la idea possessiva *d'algú*, *nenies* qui la nega traduhirà exactament la idea que nosaltres expressém ab els mots *de ningú*. Ex.: La terra no es de ningú, *tero estas nenies.* (Diccionari. La terra no es de ningú (traduït literalment), *tero estas de neniu.* La terra no pertany a ningú, *tero apartenas al neniu*).

(Francès) *de personne, à personne*; (anglès) *no one's*; (alemany) *keinem gehörig.* (U. V. Z.)

(Seguirà)

F. PUJOLÀ Y VALLÈS

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

Joan Puig y Ferreter. — DIALEGS IMAGINARIS.
— Barcelona, Biblioteca Popular de «L'Avenç», 1906.

La forma dialogada de que s'ha servit l'autor d'aquest volum té, com a primera conseqüència, l'haver pogut condensar en ses poques planes una gran quantitat d'idees; se tracta, donchs, d'un llibre substanciós, en el qual no hi ha res inútil o sobrer.

Sobre tot el primer diàleg, intitulat *Les veus imaginaries*, y el qual es també'l de major extensió dintre'l volum, basta pera donar la mida d'una personalitat literaria y caracterisarla. Es l'obra d'un poeta y d'un pensador a l'hora; y si en quant al plan y al desenrotlló fa honor al darrer, no hi manca pas l'halenada de poesia qui fa d'ella una creació molt recomanable y ab significació artistica ben propia. *Les veus imaginaries* són les distintes tendències, sovint contraposades, qui solíciten la preferència del poeta al produhir la seva obra; la conclusió'n ha semblat serenament conciliadora y ve a reconèixer la facultat suprema, jamay negada a l'artista, de cercar la bellesa arreu hont ella pugui trobarse pera reduhirla als termes d'artistica harmonia ab que se'ns apareix en tota obra ben equilibrada.

Els altres diàlegs que conté'l volum, encara que d'assumptos menys transcendents, són notes sumament simpàtiques, per lo enlayrat dels conceptes filosòfics en que s'apoyen, a la vegada que manifesten l'esment ab que literariament les ha volgut tractar son autor. Cosa que se li ha d'agrahir, donchs en la producció actual de les lletres catalanes un hom se troba sovint ab que hi ha qui escriu oblidant o ignorant les més rudimentaries prescripcions de la estètica del llenyatge.

—
LO FILL DEL SENESCHAL D'EGIPTE. — *Novel·la del XVe segle.* — *Recull de textes catalans antics*; vol. II. — Barcelona, 1906.

Els editors d'aquesta novella publicació han triat pera'l segon volum un text novel·lesch per demés interessant. No abunden, com es sabut, les obres d'aquest genre en la nostra antiga literatura, y encara lo poch que hi ha publicat no es pas avinent d'adquirir per part de molts qui tindrien desitj de conèixerho. Benvinguts sien, donchs, aquests interessants llibrets de l'avior, reimpresos gentilment dins el *Recull d'antics textes catalans*. Llur divulgació no pot fer sinó desvetllar l'afany de conèixer la nostra arqueologia literaria en la novella generació.

Lo fill del seneschal es en el fons la llegenda piadosa del patge de Santa Isabel. En Me-

néndez y Pelayo, parlant d'ella, l'afilia dintre'l genre meteix a que pertany la *Historia de la filla del rey d'Hongria* (la qual hem feta reproduhir de poch en el volum d'*Histories d'altre temps* de la biblioteca de Joventut), y l'assumpte d'ella es aquest:

Un rey d'Egipte feu educar un fill seu en companyia d'un seneschal qui en vida li era estat molt lleial servidor. Emperò'l mestre d'abdós, gelós del favor que'l rey otorgava al fill del seneschal, lleva a n'aquest un fals testimoni, causant l'enuig del rey, el qual resol fer perdre'l fill de son antich ministre donant ordre a un de sos *foresters* (guardaboscós; de *forest*, bosch), de que disposés un forn de calç, pera gitarhi el primer home qui de sa part anés a dirli quelcòm.

Aquest devia ésser el fill de son seneschal, emperò s'entreguè pel camí en exercicis piosos dins una capella que trobà a son pas, en tant que'l seu enemich, impacient de saber executada l'ordre del rey, li passa al devant y es ell qui es llençat al forn de calç per ésser el primer arribant al poder del forester.

Publicat aquest text, ja fa molts anys, en la revista d'erudició *Romania*, pot dirse que quasi era inèdit pels estudiosos de la derre-ra fornada; per lo qual, al publicarlo ara els editors del *Recull*, han procedit ab molt acert, fent un bon servey a tothom, sobre tot tenint en compte la hermosa presentació tipogràfica y el preu, relativament econòmic, dels volums de la colecció.

Creyèm que'l públich haurà de reconèixerho així meteix, y que serà esperada ab desitj l'aparició dels altres volums que s'anuncien.

—
Teodor Llorente. — POESIES TRIADES. — Barcelona. Biblioteca Popular de «L'Avenç». 1906.

Aquesta ja important biblioteca aspira a convertirse en resúm de la producció literaria dels països de llengua catalana, reunint en sós volums mostres escullides en els dialectes diversos qui la formen. Fet això ab el bon pols de que habitualment fan proba'ls elements facultatius de «L'Avenç», ha de donar per resultat el reconeixement definitiu de la unitat del nostre idioma, deventse quasi exclusivament a rahons d'ordre fonètica la diferenciació entre'l parlar d'unes y altres contrades. Lo qual no podria may donar ocasió a que's discutís la significació ètnica de l'idioma de Catalunya, si no fos pel decidit empenyo dels nostres contrincants en amagar que'l llenguatge de Castella (com el de França y el d'Italia, y els de per tot arreu) presenta'l meteix fenomen de les varietats dialectals encara que oficialment s'hagi declarat autoritat inapelable la d'una Acadèmia qualsevol creada pera usos governatius ans que tot.

Escrites les poesies d'en Teodor Llorente en el parlar propi de Valencia, està molt lluny d'aparèixer descatalanitzades com podria suposarse recordant com parlen molts valencians. Y en això passa lo que passa a Barcelona, ahont el llenguatge parlat es molt inferior a l'escrit, per la rahó de la diferencia que hi ha entre un individu il·letrat y un altre qui posseheixi un grau superior d'il·lustració. El fet es que quan un escriptor sobrepassa de la categoria de vulgar anotador de dites populars, y posa son bon gust y sa cultura al servey de l'ànima colectiva, ha de filtrarse les manifestacions de la font tèrbola de la ignorancia del vulgus. Car, després de tant vantar les excelencies de la poesia popular, haurèm d'acabar per distingir en ella lo poètic de lo popular; si lo primer susceptible d'una delicadesa y ingenuïtat corprenedores, lo segon susceptible, per lo contrari, d'un barroquisme cada vegada més marcat en un idioma qui com el nostre hagi restat tres o quatre sigles abandonat a mans incultes. El *vallfogonisme* es en aquest cas la manifestació extrema de la popularisació de la poesia, emperò, quan s'arriba a un cas semblant, la essencia poètica de lo popular s'es ja totalment esvahida.

En Llorente escriu, es cert, en valencià, emperò son instint de poeta l'allunya dels perills de la utilisació d'una forma dialectal catalana influenciada més que cap altra de castellanisme, donchs, malhauradament, dels temps de Jacme Roig y d'Ausies March ençà, la decadencia de l'esperit catalanesch s'es manifestada a Valencia com enlloch més, per manera que la tasca dels valencianistes ha d'ésser força més dificultosa que la dels catalanistes.

Les Poesies triades d'en Llorente fan ho-

nor de debò a la literatura catalana, y el volum qui les conté ve a ésser un just homenatge de solidaritat envers la terra y la literatura de Valencia. Això es lo que ressurta també del ben escayent pròleg qui capça'l llibre, degut a la ploma d'en Ramón D. Peres.

R. MIQUEL Y PLANAS

ESCUPTURES DE L'SMITH

L'Smith, el nostre amich Smith, ha exposat a cà'n Parés unes quantes escultures. El nostre amich Smith es un escultor novíssim, qui sent artísticament y esculpeix refinadament. Ses figures són estranyes, y són nobles y gentils. Ell sab esculpir desitjos y sab esculpir passions. Mes les passions qu'esculpeix són fines y aristocràtiques, y els desitjos que cisella són perversos y gentils. En la nostra Catalunya ningú com ell, fins aquí, ha sabut expressar en els rostres y en les mans, en els petons y abraçades, tantes passions inefables y tants insòlits afanys... Ell sab esculpir les letícies y sab esculpir les dances; ell sab esculpir converses y sab esculpir mirades... Y esculpeix tan gentilment, ab una tal elegancia, que ses petites estatuets, pregonament moderníssimes, tenen quelcòm de la gracia, quelcòm de la distinció que tenen les estatuets italianes del segle xvi. Ses figures femenivols, malgrat sos capells estranys y sos parisenchs vestits, són duqueses florentines y venecianes patricies. Com elles tenen els ulls curulls de secrets galants, com elles tenen els llabris exanguament amorosos...

L'Smith, el nostre amich Smith, no té encara divuyt anys; l'Smith, el nostre amich Smith, es irònic y es sarcàstic...

M. MATA

LES SET FILLES DEL PASTOR

Guaintse pel Baedeker segueixen tots els llochs de Suïssa, a l'estiu; tenen set alpenstoks, set cabelleres rosses y catorze ulls blaus. Tot ho segueixen, tot; s'entafuren pels caus, s'enfilen als cimals y als pichs més enlayrats illuminantho tot ab llur presència jova. Quan, cansades y roges, s'ajueu sobre'ls prats, els omplen d'un color y una fragancia nova. Per sentirles parlar fins callen els aucells en les branques dels tellers. La rojor de llurs galtes engrogeix les roselles y llurs manetes blanques y llurs punyets tots blanchs són catorze magnolies. Rodolen sobre'l prat mostrant llur fresca cama, y riuen totes set; set notes de la gamma s'enlayren en concert cristallí, fent vibrar l'ayre que s'illumina al rebre'l soroll clar. Tot es bell perque hi són, tot es vivent y alegre. Son pare, dalt d'un roch, llegeix un llibre negre.

LES SET

No feu fressa
que'l pare resa.

Jo
Què millor resar
que vèureus jugar!

LES SET

La Bíblia sagrada
el pare medita.

Jo

La que més m'agrada
es la més petita.

LES SET

No fem remor, germanes,
que'l pare fa oració.

Jo

Ba! Oracions luteranes!
¿Cantem una cançó?

LES SET

Aho choking, paganisme
de la raça llatinal

Jo

Cantar cançons hermoses
es la millor doctrina...

Tot es bell perque hi són, tot es vivent y alegre.
Son pare, dalt d'un roch, llegeix un llibre negre.

R. VIVES PASTOR

VISITA PERILLOSA

Una cambra luxosament arreglada. A la dreta una porta, a la esquerra un balcó, ornats una y altre ab cortinatges de seda. Un llit de noguera al fons de la cambra, ab pabelló blau; al costat una tauleta de nit; a l'altre costat, a distància, un tocador ab un candelabro de cinch bujies, que donen llum a la cambra; un sofà y sis cadires tapiçades.

Són les dotze de la nit. Lola, asseguda al sofà, coberta ab un abrich Imperi, guayta a través dels vidres del balcó, tota pensativa. Després d'una petita pausa en que ha regnat la més completa quietut, entra l'Anita, qui, observant que la Lola no se'n adona, tus, y després diu:

ANITA. Senyoreta...

LOLA. (*Girantse maquinalment.*) ¿Què vols...

Anita?

ANITA. El senyoret Paco...

LOLA. ¿Ell?

ANITA. (*Seguint.*) ...desitja parlarli de quelcòm que, diu, li interessa molt.

(*Lola no respòn.*)

ANITA. (*Després d'un silenci.*) ¿Què li dich?...

LOLA. Que passi.

ANITA. Molt bé diu, (*Se'n va. Lola's gira de cara a la porta.*)

PACO. (*Entrant, quedantse a pòchs passos de la porta.*) Bona nit.

LOLA. ¿Vol fer el favor? (*Signantli una cadira prop d'ella. En Paco s'assèu sense saber còm començar.*)

LOLA. Vostè dirà.

PACO. Lola, quasi dubto de mi mateix en aquest moment...

(*Lola va per interròmprel, ell ab la mà fa que calli.*)

PACO. ...Aquesta visita, a tu... (*El mateix jòch.*)

PACO. Si si, a tu. La veritat, deu estranyarte que jo, després de dos dies de no venir aquí, després d'haverte explicat que'm caso demà... Ja devies pensar que jo no posaria més els peus a casa teva. Però'ls nostres lligams no'ls trencarà ningú, ¿entens?

LOLA. ¿Ni la que sia la teva esposa?...

PACO. Ja t'he dit que ningú. Tu, no més que tu, ets qui m'ha fet home... ets qui m'ha fet sentir...

LOLA. Donchs, ¿per què't cases?

PACO. Pels de casa. Per ells tinch de sacrificar-me.

LOLA. ¿Per ells?...

PACO. Ja'm pots entendre. Ells proposen y jo tinch d'obehir, porque si no cedeixo... ¿per què no dirho? Te perdria a tu...

LOLA. ¿A mi? Ja sabs que may t'havia faltat.

PACO. Però'm faltaries (y dispensem) si'm faltava lo que nosaltres dos necessitem...

LOLA. ¿Nosaltres dos?...

PACO. Si. ¿No sabs lo que vull dir? ¿No entens lo que necessitem per'anar seguint com fins ara...

LOLA. La veritat, no t'entench.

PACO. Si jo demà no'm caso, perdo vint mil duros y la voluntat dels de casa. ¿Te sembla poch? (*Lola acota'l cap. Acostantshi, agasantli les mans.*) Que'n serem de felços quan hagin passat vuyt dies!...

LOLA. ¿Es a dir que tu vindràs com sempre? (*Se miren fit a fit.*)

PACO. Si, com sempre. Aquí, al costat de la meua Lola... (*Asseientse al mateix sofà.*) Ma primera ilusió... la que va ferme home...

LOLA. (*Entristintse y com dihentsho a si mateixa.*) Pensar que una altra podrà dirte seu, no més que per vint mil duros... Y tindrà més dret que jo sobre ta persona, porque demà os casen...

PACO. La nostra ditxa no podria durar si jo no ho feya així pera desorientar als de casa.

LOLA. Ja! Vols dir que jo no sóch igual que les altres y que al saberho a casa teva's trobarien rebaixats. El seu fill ferse ab una qualsevol, ab una perduda, ab una dòna de món!...

PACO. Però...

LOLA. Si, home, si. Parlèm clar; si no vols parlarhi tu hi parlaré jo. Sàpigues que, si he seguit com fins ara, era per'assegurar la ditxa dels dos sers que més estimo, que són els dos fills que tinch del primer home. Y estich segura de que, quan serán grans, no'ls farà recança parlar de sa mare. No: m'estimaràn y m'admiraràn. A qui malehiràn serà a n'aquesta humanitat podrida, hipòcrita, que's pensa que ab el diner a tot dòna solucions falses y indignes! (*Pausa curta. Paco s'aixuga'ls ulls.*) ¿T'has afectat? Jo també. Sàpigues que tu has estat l'únic home qu'he estimat ab el verdader sentit de la paraula amor; y may t'ho havia ben demostrat per por de que t'espantessis de que una dòna com jo pogués portarte estimació.

PACO. Si, ho confesso. Pera viure junts tin-

dria d'esser una altra aqueixa humanitat qui t'acusa.

LOLA. Ja! ¿Es a dir qu'ets feble pera defensar-me contra la corrent?

PACÒ. ¿Què vols que t' digui?...

LOLA. Una determinació...

PACÒ. La boda es demà... Impossibile tornar enral

(Pausa curta.)

LOLA. La cambra deu ésser més bonica que aquesta, ¿veritat?

PACÒ. Sí, es més bonica... però aquesta m'enamora més!!... (Li agafa'l cap y's petonegen bojament.)

LARI C. BAGESS

RETORN

He retornat al màs, urna preuada qu'estotjà altres estius l'aymada meva. Per vèurela, frisós mon cor glatí. He passejat pel gran planer de l'era, y he guanyat la finestra, y no l'he vista la més encisadora de les verges. Ella no hi es avuy; prò'l bosch, la vinya, els caminals de l'hort, tot es alegre, y per tot, escampant salut y joia, esbarts s'hi troben de gentils floretes.

Tot es vert, tot florit; les papallones revolten per la plana ab les abelles, y en els vehins cimals ab elles xuclen la flor de les groguenques ginsteres qu'en belles clapes d'or arreu s'escampen cobrint la terra ab un mantell de festa. En els prats hi perleja la rosada, els blats engallardits totjust rossegen rebrincant ab l'oreig, rublert d'aromes com helenada suau de primavera; y el rossinyol, festós, dintre'l brancatge refila sa tonada més alegre...

Y ella d'això rē'n sab ni rē'n escolta, que'l màs es una tomba mitj oberta, tot silenci y repòs, com tètich monjo dins son hàbit verdós de fulla d'eura. He vist al devanter trescant; anava, d'altres moços seguit, a la taleya, mandrosos avençant per la planura, al coll penjades les feixugues eynes.

He vist la masovera atrafegada treure del porxo la llocada tendra, y la casa endregar, y coure l'àpat ab son ayre seriós, fent de mestressa. Y he vist al masover enquimerarse perquè'l remat a la xermada li entra, y renyar al pastor y, tot renyantlo, apedregar irat a les ovelles...

He pres comiat de tot: el màs, la vinya, l'arbrada y els moixons, tot queda enrrera. Si es trista la ciutat, què se li endona, al qui pot viure sols entre tristesses...

Juny de 1904

JOSEPH VÍA Y BATLLÉ

CONHORT

Adeu la pau volguda, adeu el bell gosar: a altre home t'han venuda, y ab ell t'has de casar.

T'he vist com te donaves a qui no es ton aymant, t'he vist que't resignaves... De mi no ha eixit ni un plant.

T'he vist, trista y marcida... Amor, ¿podràs fruït els plers d'amor y vida trobante lluny de mi?

¿Podràs senti alegroia el tardoral encís? ¿Podràs capir la joia de l'estival somris?

Quan xiulin les ventades y sia aprop l'hivern y en les desertes prades tot nu s'enlayri el vern;

quan les groguenques fulles s'escampin pels camins y's vegin sols despulles per boscos y jardins,

jo no't diré les coses que'm conten del passat el roserar sens roses y el rieral glaçat.

Vindran els jorns plujosos, tos murs s'ennegriran: fantasmes melangiosos d'ahir me parlaran.

En cada pedra nua bé hi es un dolç recort; arreu l'ombra hi traspua d'un fet, d'un pler ja mort.

¿Quit parlarà ab tendresa d'eix pler malaguanyat? ¿Quit mostrarà ab tristesa la meua soletat?

Gaudint de ta hermosura sens vèure't l'esperit, l'espòs ab sa mà dura rebregarà ton pit...

Que llis, que igual ton viure sens goig y sens penar! Ningd't farà somriure, ningd't farà plorar.

Pera que'l goig ple sia bé hi cal un patir fort. Sens may patir, ayma, com s'endureix el cor!

El teu se'n aconhorta de no sentir els crits de ta ànima qu'es morta, de tos sadolls sentits...

Però, si un fill tenies, llavors ditxosa tu! Llavors pressentiries les fondes melangies del qui no té a ningú.

Puigcerdà, 17 agost 1902

PAU LLIVI Y GASÉS

UNA NIT D'HIVERN A LES MONTANYES

Espurnaven els tions, y tota la gent de la casa, somnolenta, esguardava vora'l foch la dança de les flames.

Havia pujat a montanya aquell jorn, m'havia enfilat cap a les cimes entre'l boyràm que jeya copçancho tot dintre les seves grisors flonges... y allavors, arraulit de fret, m'estava com els altres vora'l caliver, sota la campana negrenca de la llar patriarcal, ataleyant aquelles testes qui uns cops mitj jeyen a l'ombra y altres s'aclarien de sobte ab el flameig viu y remorejador dels garrichs al abrandarse.

Venint de fóra, y a sobre nostre, sentièm les supremes quietuts de les montanyes adormides en plena florida de blancor, el misteri dels cimals nevats dintre les boyres... Y tothom callava solemniament.

La vella de la casa esponjava a pleret la llana filadora; l'avi, ab el cap entre les mans y la vista vagarosa, mirava'l dimoniach flamejar dels retorçats boscallis d'alzina; els joves s'estaven de costat, mirantse tristos, ab una tristesa vaga, produhida tal volta per fondes penes, que jo no m'atrevia pas a esbrinar, temerós de renovar llagues... Era tan sol, tan erm aquell masiu sense'l riure de la brivalla!...

Un gran silenci surava arreu. Pels resquills del portal les boyres entraven a la cambra y nosaltres, vora'l foch, arribavem a sentir esgarriffances y pessigolleigs de mal estar.

Feya fret, molt fret, un fret intensissim. L'onàm de bromes baixes qui ho tapava tot, desde'ls cims enasprats a les garguelloses pregonas de l'ampla cinglerada, duya bafs y gelabrors de mort, duya tristeses infinities.

En el vehi cloquer martellaren el bronze, y un soroll apagat, un crach sèch y feble s'esvahi.

Nou silenci en la cambra.

Poch a poch, poch a poch, l'avi aixecà la testa tot treynt l'esguart de les flames... Y parlà. Sa veu s'esvahi com el soroll de les campanes en la buydor de l'espai.

Remembrava escenes de l'estiu passat l'avi, idiliques recordances de les nits serenes fruhides en les lleixes de les carenes altes, dramessagnants entre'ls pastors en les pletes dels cims... flors y miseries barrejades.

Aquell any n'hí havien vingudes moltes de coses, en la estació dels dies foguejants, a omplir les planes del llibre de sa vida; y ara aquelles visions esplendentes, aquells recorts, li servien pera gorir el fret de la hivernada.

Jo l'escoltava. Y era ben estranya la manera llegendaria ab que'l vell me feya ohir ses histories, envolcades d'una polsina embellidora y triomfal.

Aquell estiu un pastor havia mort a un altre a cops de curp, dalt dels pichs escarpats ahont jeyen apletades les ovelles.

Un crim vulgar; egoismes, rancunies per pochi quartos que's devien... Y ell, lentament, lentament, ab aquella veu qui repercutia pels angles de la cambra silenciosos, anava explicant ab detalls y més detalls aquella escena sagnanta, enlayrantla fins a fèrmela sentir com una epopeya de titans.

Evocats intensament per sa parla misteriosa, jo'ls veyia als dos pastors, dalt dels cingles, abrahonats com feres, pantejant fortament, destacades dels llurs siluetes sobre'l bru blavós d'uns cels en nit, com si fossin un relleix de les roques escabroses; els veyia a punt d'estimbarse daltabaix de les gorges xuclantes qui s'obrien a una y altra part... La septia en mi la majestat pahorosa d'aquella escena de mort en les tenebres; la tràgica halenada de la lluyta suprema de dos homes braus en les piques altivoles del mont, arrán del cel, ahont semblava que toquessin ab ses testes.

De sobte un braç s'enlayra y el curp, ratllant la fosca, cau... Un soroll y un crit estranys trenquen la calma inmensa de la nit callada, una ombra fuig, les ovelles belen, la pleta entera's somou sota aquell crit, y queden totes escoltant atentes... Sols se sent ja la remor ofegada del torrent qui salta escumejant a baix, als peus de la cinglera, mentres l'ombra va endinsantse enllà, en la brunor protectora, pera no tornar tal volta may més als cimals.

Jo la sentia en mi la tètrica visió del drama de la pleta, evocat misteriosament pel vell. Els altres escoltaven. Instintivament vaig acostarme més al foch. Les estelles bullien escupint rehina. L'avia anava esfilagarrant y esponjant la llana, tényida de blau, ab que devia fer el fil de mitges...

Y el vell callà de nou, tornant a descansar el cap dintre les mans y fitant l'esguart en les flames. Els joves referen la escena muda, contemplantse tristos llargament...

Enllà, dintre'ls vels fantasiosos del bromàm, les montanyes devien besarse castament ab els cels, orgulloses de l'albor gemada de llurs vestes d'armini; devien esgranar en lo ignot les èpiques estrofes d'un poema sublim dintre una quietut de pau eterna.

Oh, les montanyes blanques dintre les boyres y en les quietuts supremes de l'hivern! Oh, les montanyes dels recorts, com devien purificarse de les xorques petjades dels homes!...

Feya fret, molt fret, un fret intensissim.

L'avi, agafant el llum de ganxo, va donar la bona nit. Tots s'enfilaren darrera seu per les escales. Jo sol, ben sol, però ab quelcòm indefinible dintre meu, vaig quedarme vora'l foch morent, en la llar fumada...

RAMON VINYAS

NOVES

Havia d'ésser ell, el poeta popular, qui ab llenguatge inspirat y ferreny li digués al poble lo que cal dirli. Havia d'ésser en Maragall qui fuhetegés (com ho feu dilluns desde *El Poble Català*) els rostres dels catalans indiferents devant del nou afront que'l govern central vol inferirnos, transportant a Figueres, al bell cor del lluminós y lliure Empordà, els presidis d'Àfrica. Ens hauriem d'avergonyir devant de la sola suposança de que'ls nobles empordanesos, els hereus dels grechs, els qui a través dels sigles ens han sabut trametre la bella dança qu'es avuy nostre símbol d'amor y llibertat, poguessin rebre semblant injuria.

La veu d'en Maragall ha de tenir ressò en totes les gorges catalanes. Vergonya a qui no protesti! Ja'n tenim prou ab la taca del presidi de Tarragona, la històrica y catalaníssima ciutat. A Catalunya, terra de la llibertat, terra de l'ideal, se la vol convertir en terra de presidaris, y cal que fem entendre al govern que ni aquí hem nascut pera l'esclavatge, ni aquí admetem esclaus, anch que ho sien de propis crims y culpes. Que se'ls quedin els pobles qui no volen res, ni senten anhels, ni tenen bells somnis. Catalunya no es un correccional de culpables, sinó un planter de ciutadans lliures. Catalunya no ho té de voler. Si ho volgués, també a nosaltres, com a n'en Maragall, ens semblaria que tot Catalunya es a presidi.

—

El meteix dia en que sorti l'article d'en Maragall a que'ns referim en l'anterior *nova*, se celebrà a la Sala de Cent de Casa la Ciutat una reunió magna pera protestar del trasllat dels presidis a Figueres. L'alcalde accidental senyor Bastardas, qui presidia, obri l'acte, y després de son exordi parlaren l'alcalde de Figueres senyor Carreres; Albó (Ramón); Monegal, regidor de Figueres; Salvatella, diputat per idem, el marquès de Camps, senador per Girona; Rahola, regidor per Barcelona; Abadal, y Vilaregut (Ernest), president de l'Associació de Reformes Penitenciàries. Tots els oradors estigueren justissims en llurs censurens al govern qui infringeix el Còdich Penal y altra cosa no fa que agraviar continuament a Catalunya ab notoria injustícia y temeritat. A l'acte hi estaven representades totes les forces socials, qui aplaudiren als oradors ab veritable entusiasme.

Les injustícies del centralisme afermen de dia en dia la Solidaritat dels catalans. Així nostres enemics ens fan més forts. Endeavant!

—

A Vilafranca s'ha fundat una nova entitat autonomista qui per sa importància y per la

valua de varis dels individus que l'han constituïda, fa que n'esperem força profit pera la causa catalana. La novella entitat, nomenada «Foment Autonomista del Penadés», està integrada per elements de l'antic «Centre Catalanista» d'aquella vila y altres autonomistes de la comarca. Al constituïr-se, ens ha enviat una afectuosa salutació a la que choralment responem, fentnos saber que'l primer diumenge de juliol celebrarà'l gran *meeting* inaugural.

Al meteix temps ha publicat un entusiasta manifest, del que'n copièm els següents paràgrafs:

Fits els ulls en l'ideal, vos invitèm ab nosaltres sota'ls plechs de la Bandera Catalana, en el «Foment Autonomista del Penadés» que acabem de fundar.

Som catalans y volèm refer la personalitat de la nostra terra, deslliuranta de tota influència qui pugui desfigurarla, afirmant el seu caràcter y el seu modo d'ésser, volent que sa veu pesi tot lo que ha de pesar en el govern de l'Estat. Som catalans qui, tenint consciència del fet de la nacionalitat catalana, volèm pera ella tots els drets y tots els devers que com a tal li corresponen.

Volèm aixecar l'edifici de la moderna Catalunya; com volèm també aixecar la Espanya nova, ab el renaixement de les nacionalitats qui la integren.

No tenim pas un criteri tancat sobre les facultats y organització de la Catalunya de demà: exigim no més l'afirmació del fet de Catalunya y sa capdal conseqüència de nostre dret a la llibertat més ampla o més estreta, puig si bé desitgem que per la terra catalana brilli esplendorosa la Llibertat com el sol en una mitjdiada d'estiu, saludem també ab goig les albaides y els desvetllaments, qu'ells porten més gent al costat nostre, més forces a la patriòtica empresa.

Curt es nostre programa, curt y ampliíssim: es el programa general del Catalanisme y això'l fa esdevenir el punt de convergència de tots els autonomistes catalans.

Som tot un poble en marxa, y ens plau desplegar-nos en tota la rica gamma del pensament català; ens complau juntarnos tots, desde'l conservadors més moderats als radicals més avençats, desde'ls tradicionalistes als futuristes.

Per Catalunya unimnos tots els qui la volèm rica y plena; va preparantse la lluita definitiva la més trascendent, la més pacífica y la més revolucionària que haurà vist Espanya. Els qui tinguen amor a Catalunya veniu a formar ab la gent de la terra, que tothom hi cab en el bloc dels patriotes.

No cal dir que desitgem molts anys de vida al «Foment Autonomista del Penadés», pera'l bé d'aquella comarca y de Catalunya en general.

—

La nit de Sant Joan ha estat enguany més alegre y lluminosa. La gaya festa dels antics pagans l'hem celebrada ajuntant a les fogueres de l'amor les fogueres del patriotisme. Responent a la idea proposta pels catalanistes de Capellades, tots els turons de la Terra's són abrandats. Feyen bo de veure, desde nostra Barcelona, els focs de Sant Pere Màrtir, del Coll y demés montanyes properes. L'altiu Montseny també coronà de flames son pich de Matagalls, y els

esquerps penyals de Montserrat s'illuminaren joyosos ab les clarors que s'expandien de Sant Geroni, el bell mirador de Catalunya.

L'anhel dels catalans es cada dia més gran. Ja no es al pla que fem foch nou; ja pugem a les montanyes a encendre les fogueres santes que han de purificar el nostre cel y el nostre ayre.

Entorn de les fogueres els catalans cantaren llur himne. El cor de cada cantayre era una altra foguera, y un ambient de xardorós entusiasme envoltava a tots.

En la impossibilitat de contestar a cada una de les innombrables cartes rebudes en aquesta redacció ab motiu de la denuncia d'errament soferta y de la detenció y processament de nostre company Tintorer, ens prega aquest que fem constar desde aquestes columnes son profund agraïment a totes les persones, amigues y desconegudes, qui directa o indirectament se li han dirigit y se li han ofert. Així mateix dona grans mercès als senyors lletrats y procuradors qui s'han prestat a defensarlo y representarlo davant dels tribunals, fent públich que de sa defensa y representació se'n han encarregat respectivament els bons companys en Trinitat Monegal y en Ramón Casals y Prevosti.

La Lliga Catalanista d'Urgell y Segarra (Tàrraga) ens ha manifestat que no pogué complir l'acort d'adherirse a la manifestació proposada per la Comissió executiva de la festa nacionalista catalana per haverse rebut ordre governativa prohibint terminantment que s'encengués cap foguera en els cims de les montanyes, ja que dita manifestació, segons l'autoritat, obedia a *determinados fines de la Solidaridad Catalana*.

Sembla que s'havien donat ordres tan severes com arbitràries pera castigar a qui no s'atengués a la disposició governativa. Excusèem dir el disgust que aquesta produhi en la comarca.

En Pere Inglada ha reunit a la Sala Parés una colecció de dibuixos qui criden l'atenció per les qualitats que presenten. L'artista segueix les petjades d'altres dibuixants y demostra ésser un enamorat de l'art del periòdic, en el que han lograt gran fama'ls nombrosos artistes estrangers qu'ell admira. Així mateix potser perjudica a l'Inglada qui, temps enrera, si bé menys traçut que ara, se'ns havia presentat més personal. De tots modos demostra, avuy com avans, bones condicions pera obtenir ben prompte un lloch preeminent en la llista dels bons dibuixants.

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha repartit durant el passat mes de

maig, en concepte de subvenció a les escoles catalanes, la quantitat de 307 pessetes. En el propi mes ha recautat dita associació, per medi dels talonets de 5 cèntims, 199'75 pessetes.

Publicacions rebudes:

Juan Oliver (Manéu); Vicente Juan (Ribas). Memories biogràfiques llegides en la festa cívica celebrada en el consistori municipal de Palma de Mallorca'l dia 31 de desembre de 1905, per Benet Pons Fàbregues, cronista de dita ciutat. En un elegant fascicle de més de seixanta planes ha sigut publicada, per acort de l'Ajuntament de Palma, la hermosa apologia que'l senyor Pons y Fàbregues feu d'aquells dos ilustres mallorquins, fills del treball, qui ab llur talent y esforç tant de bé feren a llur patria. Hi ha també inclòs l'elogi del fill il·lustre de Mallorca n'Eusebi Estada, fet pel primer tinent d'alcalde en Francesch Garcia Orell. Remercièem l'envio.

Sant Pere de Roda, monografia, per Antoni de Falguera, arquitecte, ab un pròleg d'en Joseph Puig y Cadafalch. Es verament notable aquesta monografia de l'admirable monastir avuy en runes. L'estudi del senyor Falguera, es conciençós y ben escrit, il·lustrat ab vistes fotogràfiques y plans del vell monument qui, si no's salva de la incuria en que se l'ha tingut, es al menys honrat degudament pels qui com l'autor comprenen ses bel·leses. En el pròleg el senyor Puig remarca la conveniència de seguir l'exemple de l'autor, fent recopilació de tots els monuments catalans, de llurs documents, etc., per arribar a la gran síntesis definidora de l'Arquitectura catalana.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIÈNCIES, LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdic als subscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomnades de l'estranger

Els treballs se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de subscripció:

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
" Mitj any.	4'50	"
" Trimestre.	2'25	"

ALTRES REGIONS D'ESPANYA:

Un any.	9	"
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	10	Cèntims.
" atrassat.	20	"